

K OBKLIČOVÁNÍ A NIČENÍ NEPŘÍTELE

Zkušenosti z posledních cvičení (VŠC NEUTRON — 75) ukazují, že v naší práci ne vždy plně doceňujeme takovou formu manévru, jakou je obklíčení hlavních sil nepřítele a jejich zničení. Zejména v operacích bez použití jaderných zbraní často v útočném pásmu nepřítele vytlačujeme, místo abychom ho rozhodnými manévry do jeho boků a týlu obkličovali, zajímali a ničili.

Mám za to, že zejména v soudobých operacích bude tento druh manévru častým jevem. Vyplývá to též ze současných názorů představitelů NATO na rozpoutání a vedení války pouze klasickými prostředky. Proto bude správné, abychom v naší přípravě věnovali pozornost i této problematice, a využili bohaté zkušenosti z Velké vlastenecké války.

Sovětské vojenské umění v poválečných letech definovalo operace k obklíčení a rozdrčení obklíčených uskupení nepřítele jako „**korunu válečného umění a klasický vzor ničivé bitvy**“. Zejména zkušenosti Sovětské armády z Velké vlastenecké války jasně dokazují, že nejrozhodnějším druhem a formou operačního manévru, který zabezpečuje úplné zničení nepřítele, je právě obklíčení. Této formě manévru věnoval značnou pozornost i Hlavní stan v čele s hlavním velitelem např. vydáním rozkazů 7. 11. 1943 a 23. 2. 1944, které uváděly: „Dovednými a smělymi manévry přetínat ústupové a přísunové komunikace nepřítele, obchvacovat křídla nepřátelských vojsk, pronikat do jejich týlu, obkličovat, drobit je a postupně ničit, jestliže odmítnou složit zbraně.“

Bohaté zkušenosti Sovětské armády ukazují na různé způsoby obklíčovacího manévru. Mezi typické můžeme uvést:

a) Obklíčení bránícího se nepřítele prolomením jeho obrany a rychlým rozvinutím útoku do hloubky, zvláště v případech, když se podařilo prolomit nepřátelskou obranu na dvou nebo několika směrech s následujícím vedením útoku na sbíhavých směrech.

Příkladem je známá operace u VITEBSKA, BOBRUJSKA, JASSKO-KIŠINĚVSKÁ a nakonec i BERLÍNSKÁ.

b) Obklíčení útočícího nepřítele, který si nedostatečně zajistil boky svého úderného uskupení.

Tento způsob nebyl ve Velké vlastenecké válce typický a to proto, že útočné operace probíhaly sice na široké, ale souvislé frontě. Proto docházelo většinou k úderům pouze do jednoho boku útočícího úderného uskupení nepřítele.

Tento způsob bude však charakteristický v soudobých podmínkách, kdy operace bude probíhat při nesouvislé frontě, na směrech a v různé hloubce.

c) Obklíčení ustupujícího nepřítele energickým souběžným pronásledováním a zmocněním se jeho ústupových komunikací.

Typickým příkladem je obklíčení fašistických vojsk u MINSKA.

d) K obklíčení značných uskupení nepřítele docházelo, když sovětská vojska vedla obranné operace s následujícím přechodem k rozhodujícím protiúderům.

Jako příklad můžeme uvést nejznámější operaci VVV — STALINGRADSKOU.

Všechny tyto způsoby obklíčení najdou své uplatnění i v soudobé praxi vojenského umění.

Teorii i praxi vojenského umění zejména v oblasti obklíčování velkých uskupení nepřítele a jejich ničení věnovala Sovětská armáda značnou pozornost již do vzniku druhé světové války. Bylo tomu tak proto, že i v dřívějších válkách k obklíčování nepřítele docházelo dosti často. Zřídka se ho však podařilo udržet v obklíčovací kruhu a způsobit mu rozhodující ztráty, o jeho úplném zničení ani nemluvě. Bylo typické, že zvláště při obklíčování větších uskupení nepřítele, dokud se operační obklíčení neproměnilo v taktické, měla obklíčená vojska dostatek času sladit svůj manévru uvnitř obklíčovacího kruhu s údery zvenčí. Proto často docházelo k prolomení obklíčovacího okruhu, spojení se znovu s hlavními silami a k vyjití nepřítele z obklíčení. Přitom je dostatek příkladů, kdy vojska vyšla z obklíčení i při taktickém obklíčení.

V rádech a předpisech Sovětské armády byly tyto zásady zakotveny ve formulaci: „obklíčení a ničení obklíčeného nepřátelského uskupení musí být plánováno a prováděno jako jednotný proces, souběžně a rychle“. Tato zásada má plné uplatnění i v dnešních podmínkách.

Podle způsobů manévru k obklíčení z druhé světové války můžeme co do rozsahu rozlišovat dva základní druhy obklíčení — operační a taktické. Toto rozdělení má své opodstatnění i dnes, i když jejich způsoby budou pochopitelně jiné.

Operační obklíčení — podle zkušeností z druhé světové války můžeme definovat tak, že k němu dochází tehdy, kdy vojska se probíla do týlu nepřítele, odřezala ho od sousedů, ale bojují ještě v samostatných skupinách, které nemají mezi sebou palebný styk pěchotními zbraněmi. Nebo mohou vytvořit i souvislou frontu, ale obklíčený prostor není celý pod palbou dělostřelectva, což poskytuje obklíčenému uskupení nepřítele možnost manévru.

Taktické obklíčení — můžeme definovat tak, že je to takový stav obklíčení, kdy celý prostor rozmístění obklíčeného uskupení je v palbě dělostřelectva, obklíčující jednotky jsou v palebném styku pěchotních zbraní a mají taktickou součinnost. Tím obklíčený nepřítel nemá možnost manévru.

Podstatným rysem sovětského vojenského umění při přeměně operačního obklíčení v taktické (které dovozovalo opravdu fyzicky zničit nepřítele) byla zásada, že prosté svírání obklíčovacího kruhu nebo blokování nemá zpravidla žádoucího účinku a že je třeba rychlým rozdělováním a drobením obklíčeného

uskupení nepřítele na malé izolované části vytvářet podmínky k jejich současnému ničení.

Zkušenosti z řady operací ukazují, že sovětská vojska vytvářela tzv. vnitřní a vnější kruh obklíčení. Tuto formu manévru používala při obklíčování značných uskupení nepřítele, jejichž zničením prakticky řešila průběh operace na daném směru (prostoru).

K zabránění úplnému obklíčení, nebo k vysvobození značného uskupení vojsk z obklíčení nepřítele podnikal zpravidla řadu rozhodných opatření včetně zasazování silných záloh. Společným, sladěným vstřícným úderem těchto záloh s hlavním uskupením obklíčených vojsk bylo obklíčení buď znemožněno, nebo byly vytvořeny podmínky pro vyjití hlavních sil z obklíčení. Tomu měly zabránit právě ony dva obklíčovací kruhy. I tato forma odpovídá současným požadavkům, i když bude mít při své realizaci značné odlišnosti.

Bohaté a cenné zkušenosti z Velké vlastenecké války, zaplacené krví a životy miliónů vojáků, získané v oblasti vojenského umění byly rozpracovány v poválečném období a zakotveny v řádech a předpisech. Tak tomu bylo i s rozpracováním zásad obklíčení a ničení obklíčeného nepřítele, na které měla také vliv úplná mechanizace soudobých vyspělých armád a zavedení do výzbroje jaderných prostředků. Bylo by nelogické při těchto změnách se domnívat, že způsoby a formy obklíčování a ničení obklíčeného nepřítele zůstanou beze změn. To neznamená však, že by zkušenosti z Velké vlastenecké války pozbyly platnosti a významu. Zásady obklíčení a ničení obklíčeného nepřítele zůstanou v podstatě v platnosti i nadále, avšak jejich formy a způsoby se změní na základě změněných podmínek.

Platná zásada, že obklíčení a ničení obklíčeného nepřítele je jednou ze zásadních forem manévru v útočné operaci, je dána vlastností bojových prostředků. Tyto i přes jejich vysokou účinnost ani v soudobých podmínkách nejsou schopné úplně zničit uskupení nepřítele bez součinnosti např. s tankovými i motostřeleckými vojsky.

Určujícími faktory, které si vynucují manévr k obklíčení, jsou:

- dosah palebných prostředků;
- prostorový účinek palby;
- vysoká manévrovost soudobých armád.

Jaderné zbraně jako hlavní představitel palebné síly v podstatě vylučují některé dříve nepříznivé faktory. Jejich dosah i kvalitativně nové vlastnosti umožňují široký manévr palebnou silou. Jejich ničivý prostorový účinek je značný. Proto i při ničení nepřítele budou mít rozhodující podíl. Naproti tomu údery pozemních sil, zvláště tankových a motostřeleckých svazků, budou mít za cíl maximálně využít účinků palebné síly jaderných zbraní se širokým použitím operačních, operačně taktických i taktických vzdušných výsadků.

Útočné operace v podmínkách použití jaderných zbraní probíhají všeobecně na široké frontě, na jednotlivých směrech a vytváří spolu s rozptýlením vojsk na bojišti předpoklady k rozdrobení sestavy nepřítele. Tím se budou vytvářet podmínky k obklíčování nepřátelských uskupení buď v malém taktickém měřítku, nebo v měřítku operačním. Méně výhodné podmínky budou vznikat v měřítku operačně taktickém.

Izolace nepřátelského uskupení v operačním měřítku v podmínkách použití jaderných zbraní ztrácí dosud vyhraněný charakter vytváření „neprodyšných“ vnitřních i vnějších kruhů obklíčení. V současných podmínkách to bude přede-

vším palebná síla jaderných zbraní, která zmnohonásobí možnosti manévru k rozdělení a izolaci daného uskupení nepřítele. U pozemních vojsk bude proto převažovat prvek izolace bezprostředním obklíčením daného uskupení nepřítele (vytvořením vnitřního kruhu obklíčení) a rychlým pronikáním do hloubky území nepřítele s cílem zakončit zničení jeho přicházejících záloh (na místo vytváření vnějšího kruhu obklíčení).

Nesouvislá fronta a útok na směrech v útočné operaci armády budou zřejmě z těch podmínek, které v rámci vševojskové armády zpravidla nedovolí vytvářet souvislou frontu obklíčení. Jejich hlavním cílem bude ovládnout výhodné prostory na cestách možného ústupu nepřítele formou souběžného pronásledování s maximálním využitím mezer v sestavě nepřítele a účinků vlastních úderů raketových zbraní.

Důležitá úloha připadá při tom prvosledovým, zvláště tankovým svazkům a silným předsunutým odřadům, jejichž rozhodné pronikání mezerami v sestavě nepřítele a souběžné pronásledování bude mít za cíl znemožnit jeho hlavním silám využít komunikace, omezit jeho možnosti manévru, donutit ho k soustředění v prostorech pro něho nevýhodných a úderů jaderných zbraní ho zničit. Přitom je třeba nepříteli znemožnit organizovaně přejít do obrany.

Zvětšený rozmach soudobých útočných operací, zvláště jejich dynamičnost a vysoké tempo, vyžadují, aby hlavní síly armády se nezdržovaly zdoluhavým obklíčovaním a ničením nepřítele. Tento úkol je třeba přenést na palebné prostředky, zvláště na raketové zbraně s jadernou náloží a na letectvo. Rozhodné cíle soudobých operací si vynucují, aby hlavní síly armády pronikaly co nejrychleji do hloubky sestavy nepřítele a ovládly prostor stanovený cílem operace.

Vliv nesouvislé fronty a ostatních charakteristických znaků soudobých útočných operací se projeví na způsobech ničení nepřítele i v taktickém měřítku. I když palebná síla svazků a útvarů taktéž vzrůstá, přesto využití raketových zbraní s jadernou náloží jako hlavního představitele palebné síly zůstává výraznější v operačním měřítku. I za předpokladu, že velitel armády má v současné době možnost účinněji podporovat boj podřízených svazků a tím zabezpečit z velké části i ničení nepřítele v pásmu divize, přesto útočný boj v taktickém měřítku bude charakteristický častějším obklíčovaním a ničením obklíčených vojsk nepřítele. Přitom široká pásma útoku, mezery mezi svazky a někdy i mezi útvary budou vytvářet výhodné podmínky k uskutečnění širokých a hlubokých manévru do boku a týlu nepřítele. Cílem bude obklíčit a zničit jednotlivá ohniska odporu a menší uskupení nepřítele, která buď nebyla zničena úderem raketových zbraní, nebo na které nebyly použity a obranou důležitých prostorů se snaží zastavit nebo zpomalit postup útočících vojsk. Těchto taktických objektů obklíčení bude celá řada, protože při neobyčejně velkém účinku jaderných zbraní je jejich použití zaměřeno především na cíle méně pohyblivé a rozmístěné na větší ploše. Stejně tak z ekonomických důvodů nebude vždy účelné ničit malá pohyblivá (tanková) uskupení úderem těchto zbraní.

Můžeme předpokládat, že obklíčování a ničení obklíčeného nepřítele bude v taktickém měřítku časté. Nemělo by však vázat hlavní síly útočících vojsk, ale mělo by probíhat jako jednotný proces, souběžně a rychle bez ztráty tempa útoku.

V operačním měřítku i nadále důležitá úloha připadá letectvu. Často je použijeme k dokončení likvidace nepřátelských uskupení, která nezničila úderem raketových zbraní, nebo těch uskupení, která nepřítel včas vyvedl z pod úderu.

Důležitým úkolem letectva v této fázi bude boj se zálohami nepřítele přicházejícími z hloubky. Nemělo by dopustit, aby se spojily s obkličovaným uskupením. Toho může dosáhnout vybojováním nadvlády ve vzduchu v daném prostoru a umlčením prostředků PVO nepřítele, které budou zpravidla soustředěny v prostorech nadcházejícího obklíčení.

Určitou delimitaci úkolů mezi jadernými a konvenčními zbraněmi v útočné operaci mohu definovat asi tak, že jaderné zbraně budeme používat převážně k zabezpečení rozvíjení útoku v rychlých tempech a konvenční zbraně využijeme k ničení nepřítele tam, kde použití jaderných zbraní není efektivní a účelné. To platí i pro obklíčování zejména v taktickém měřítku.

Při omezených palebných možnostech mohou obklíčená vojska nepřítele mít značnou volnost manévru. Pak bude nutné obklíčené uskupení nepřítele uzavřít souvislým obklíčovací kruhem a tak mu zabránit, aby mohl vyjít z obklíčení. V tomto případě obklíčení a ničení nepřítele bude vázat značné množství sil a prostředků pro vytvoření vnitřního popř. i vnějšího obklíčovacího kruhu (s cílem izolovat nepřítele od zásahu z venčí) a zejména s cílem jeho bezprostředního zničení. Proto bude zpravidla účelnější nepřítele zničit jadernými údery a rozhodným útokem tankových a motostřeleckých svazků. Pak tyto síly vyvést a zasadit na důležitém směru a vyloučit tím jejich dlouhodobé zavázání do bojů při likvidaci nepřítele.

Závěrem k této části chci konstatovat, že při použití jaderných zbraní budeme větší uskupení nepřítele obklíčovati a ničiti současně. K tomu je nutné rychle, soustředěně a s rozhodnými cíli použít jaderné zbraně, rychlým postupem předsunutých odřadů, použitím vzdušných výsadků i postupem hlavních sil přehrazovat cesty odchodu daného uskupení nepřítele. Nepřítele budeme nepřetržitě ničit palbou, vstřícnými údery se současným rozvíjením úderu do hloubky s cílem nedopustit, aby se spojil s přicházejícími zálohami nebo přešel do obrany.

Pak v operačním měřítku nebude typický pevný a souvislý vnitřní a vnější kruh obklíčení. V taktickém měřítku bude však snaha vytvořit pevný a souvislý vnitřní kruh obklíčení. Vnější kruh obklíčení můžeme v obou případech nahradit rozhodným pronikáním do hloubky.

Jiná bude situace při použití v operaci jen konvenčních zbraní, tj. bez jaderných zbraní jako rozhodujícího palebného prostředku. Pak hlavním prostředkem ničení zůstává letectvo, dělostřelectvo, tankové a motostřelecké svazky a útvarry, které pochopitelně nebudou docilovat takového vysokého koeficientu ničení jako jaderné zbraně. Proto chci zdůraznit, že i způsoby obklíčení a ničení nepřítele budou mít i některé odlišnosti.

Podstatnou odlišností bude to, že obklíčování a ničení nepřítele nebude zpravidla probíhat v takovém rozsahu současně a do celé hloubky. Bude záviset především na rozhodné činnosti tankových a motostřeleckých svazků.

Obklíčování a ničení nepřítele bez použití jaderných zbraní bude proto probíhat postupně. Nejdříve se budeme snažit nepřátelské uskupení obklíčit silami především motostřeleckých svazků a s využitím letectva a dělostřelectva mu způsobit ztráty. Roztínajícími údery budou drobit jeho sestavu v obklíčení a ničit jeho hlavní síly po částech. Nedají mu možnost odejít a zaujmout organizovanou obranu na výhodných terénních čarách. Tím vyloučíme možnost, aby nepřítel při převaze útočících vojsk mohl si zachovávat celistvost svého operačního uskupení na daném směru a pokračovat v aktivní činnosti.

Dále budeme tankovými svazky rozvíjet útok do hloubky, vést střetné boje s přicházejícími zálohami nepřítele, vytvářet vnější kruh obklíčení a nedopustit-

me jejich spojení s obkličovacími vojsky. K této činnosti budeme používat operačně taktické a taktické výsady a silné předsunuté odřady.

Při obkličování a ničení velkých uskupení nepřítele bude nutné znemožnit nepříteli jejich zásobování ze vzduchu zabezpečením nadvlády ve vzduchu v daném prostoru a vytvořením silné PVO.

Závěrem chci konstatovat, že zkušenosti z Velké vlastenecké války zapracované do soudobých předpisů a řádů mají platnost i dnes, nadále je třeba se o ně opírat a plně je využívat v teorii i praxi při obkličování a ničení obkličovaného nepřítele.

I přes některé nové charakteristické rysy soudobých operací nemůžeme i dnes význam obkličování a ničení obkličovaného nepřítele podceňovat. Studujeme-li tento problém hlouběji, docházíme k závěru, že zásady zůstávají v platnosti i nadále. Doznají pochopitelně změny forem a způsobů jejich organizace a průběhu. Bude charakteristické, že k obkličování bude docházet v malém taktickém, nebo ve velkém operačním měřítku. Velká uskupení budeme ničit v průběhu operace především údery jaderných zbraní, které budou rozhodující i pro ničení obkličovaného nepřítele. Pozemní vojska povedou zpravidla vstřícné údery aniž by v některých podmínkách při operačním obkličování vytvářela souvislou frontu obkličování. Vnější kruh zpravidla nevytvářejí, ale postupují do hloubky sestavy nepřítele a ničí jeho přicházející zálohy střetnými boji.

V operacích bez použití jaderných zbraní bude obkličování a ničení obkličovaného nepřítele jako rozhodující předpoklad jeho porážky v daném prostoru a na daném směru. Jinak i za hromadného použití letectva, dělostřelectva, tanků a OT můžeme nepříteli sice způsobit značné ztráty a snížit i jeho bojeschopnost. Bojeschopné síly a prostředky budeme však jenom vytlačovat a jeho operační sestavu zhušťovat. Vytváříme podmínky nepříteli pro přechod do obrany na daném směru a tím nutnost ji prolamovat. Rozhodující úlohu pak spolu s letectvem a dělostřelectvem budou mít tankové a motostřelecké svazky. Tyto rozťmáknuté údery budou rozčleňovat, drobit obkličované uskupení a ničit je po částech. Při obkličování velkého uskupení nepřítele bude i typické vytváření vnějšího kruhu obkličování.

V obou případech bude třeba nepříteli nedat možnost zaujmout organizovanou obranu na výhodných terénních čarách, popř. vytvořit úderné uskupení pro vstřícný úder s přicházejícími zálohami z hloubky. Toho kromě soustavné a rozhodné činnosti dosáhneme dobře a všestranně organizovaným průzkumem, zabezpečením součinnosti a nepřetržitého velení. Při organizaci obkličování a ničení obkličovaného nepřítele musí velitelé jasně stanovit:

- objekty, které budou ničit jaderné prostředky, letectvo a dělostřelectvo;
- směry činnosti tankových a motostřeleckých svazků (útvárů) a uskupení nepřítele, které musí zničit;
- prostory, čáry nebo objekty, které musí vojska dosáhnout a rozhraní mezi nimi;
- čáry střetnutí vojsk;
- bezpečnostní čáry při používání jaderných zbraní, čáry zastavení paleb dělostřelectva a tanků;
- součinnostní signály uvnitř pozemního vojska a s letectvem.